

Gebelikteki Beden İmajının Emzirme Tutumu ve Doğum Sonu Emzirme Sürecine Etkisi

Breastfeeding Attitude of Body Image in Pregnancy and Effect on Breastfeeding Process

Esra GÜNEY¹, Tuba UÇAR²

1. Arş. Grv. Esra GÜNEY, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Malatya, Türkiye
2. Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Malatya, Türkiye

ÖZET

Amaç: Araştırmanın amacı, gebelikteki beden imajının emzirme tutumu ve doğum sonu emzirme sürecine etkisini belirlemektir.

Gereçler ve Yöntem: Araştırmanın örneklemini bir kamu hastanesinin Kadın Doğum Polikliniklerine başvuran 242 gebe oluşturdu. Gebelere ilk görüşmede Kişisel Bilgi Formu, Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği (ÇYBBİÖ) ve Çok Yönlü Beden-Benlik İlişkileri Ölçeği (ETDÖ) yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulandı. İkinci görüşme doğum sonu altıncı ayda annelere telefonla ulaşılarak yapıldı. Bu görüşmede annelere Emzirme Sürecini Değerlendirme Formu uygulandı (n=113). Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler, Kruskal Wallis testi ve spearman korelasyon analizi kullanıldı.

Bulgular: Gebelerin %61.2'sinin 18-25 yaş aralığında olduğu, %31.4'ünün lise mezunu, %85.1'inin çalışmadığı ve %66.1'inin orta düzeyde gelire sahip olduğu belirlendi. Gebelerin çoğu (%81) son trimesterdaydı. Gebelerin ÇYBBİÖ puan ortalaması 209.02±19.80; ETDÖ puan ortalaması 107.95±12.74'dür. ÇYBBİÖ puan ortalaması ile ETDÖ puan ortalamaları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptandı (p<0.01; r=0.249). Doğum sonu dönemde annelerin % 77'si bebeklerini emzirmiş, emziren annelerin % 54.1'si 5-6 ay emzirmiş, % 49.4'ü bebeklerini 6 ay sadece anne sütü ile, % 50.6'sı ise karışık olarak beslemişlerdir. Emzirme durumu, emzirme süresi ve bebeğin doğum sonu 6 aylık süre içindeki beslenme şekli ile ÇYBBİÖ puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı belirlendi (p>0.05).

Sonuç: Gebelikte pozitif beden imajına sahip kadınların, emzirme tutumlarının daha yüksek olduğu bulundu. Gebelikteki beden imajının doğum sonu emzirme sürecini ise etkilemediği belirlendi.

Anahtar Kelimeler: gebelik; beden imajı; emzirme tutumu; doğum sonu emzirme süreci

ABSTRACT

Objective: The aim of this research is to determine the effect of the body image of pregnancy on the breastfeeding attitude and the postpartum breastfeeding process.

Material and Methods: The sample of the study consisted of 242 pregnant women who applied to the Obstetrics and Gynecology Clinic of a public hospital. Personal information form, Breastfeeding Attitudes of The Evaluation Scale (BAES) and The Multidimensional Body- Self Relations Questionnaire (MBSRQ) were administered by face-to-face interview method at the first visit. At the end of the sixth month, mothers were contacted by telephone and the Breastfeeding Process

İletişim Bilgileri

Sorumlu Yazar: Esra GÜNEY, Arş. Grv.

Yazışma Adresi: İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, 44280, Malatya, Türkiye

E-posta: esra.guney@inonu.edu.tr

Tel: +90 (422) 341-0220

Makale Geliş Tarihi: 19.09.2017

Makale Kabul Tarihi: 05.12.2017

DOI: http://dx.doi.org/10.16948/zktpb.338783

Evaluation Form was applied (n = 113). In the analysis of the data, descriptive statistical methods, Kruskal Wallis test and Spearman correlation analysis were used.

Results: It was determined that 61.2% of pregnant women were in the age range of 18-25 years, 31.4% of them were high school graduates, 85.1% were not working and 66.1% had a moderate level of income. The mean of the mean scores of the pregnant women were 209.02 ± 19.80; The average score of BAES is 107.95 ± 12.74. There was a significant positive correlation between the mean scores of MBSRQ scale and BAES scores (p < 0.000, r = 0.249). During the postnatal period, 77% of the mothers nursed their babies, 54.1% of the mothers suckled for 5-6 months, 49.4% of them fed their babies for 6 months only with breast milk and 50.6% mixed. It was determined that there was no significant difference between the nutritional status of the breastfeeding status, duration of breastfeeding and the baby during 6 months of postpartum period and MBSRQ points average (p > 0.05).

Conclusion: Women with a positive body image in pregnancy were found to have higher breastfeeding attitudes. It was determined that the body image in the pregnancy did not affect the postnatal breastfeeding process.

Keywords: pregnancy; body image; breastfeeding attitude; postpartum breastfeeding process

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü doğum sonu ilk 6 ay sadece anne sütü önermektedir [1]. Bu önerilere rağmen Türkiye'de "sadece anne sütü" ile beslenme oranı, 0-1 aylık bebeklerde %57.9 iken, 4-5 aylık bebeklerde ise %30.1'e gerilemektedir [2].

Emzirme çeşitli nedenlere bağlı olarak erken sonlandırılabilir. Düşük emzirme oranına fiziksel sorunların (ağrı, yorgunluk, bebeğin memeye yerleştirilmesinde zorluk gibi) yanı sıra sosyal ve psikolojik faktörler de neden olabilir [3, 4]. Özellikle annenin anne sütü konusunda bilgi durumu, kendine olan güveni ve emzirmeye doğum öncesi dönemde karar vermiş olması gibi psiko-sosyal faktörler emzirme süresini etkileyebilir [5]. Kadının kendi bedeni ile ilgili algısı da emzirme ile ilişkilidir [3]. Gebelikte kilo alımı ve memelerde dahil vücut görünümündeki değişiklikler sağlıklı gebeliğin bir parçasıdır. Bazı kadınlar gebelik boyunca devam bu değişimleri umursamaz ya da olumlu karşılarken, bazı kadınlar stres olabilir ve kadının beden imajı olumsuz yönde etkilenir [4, 6, 7]. Olumsuz beden imajı gebelikte sık görülür ve doğum sonu döneme kadar uzar [4]. Kadındaki olumsuz beden imajı hem anne hem de bebeğin sağlığını olumsuz etkiler [8, 9].

Çünkü bu kadınlar kilo alımını sınırlandırmak için yeterli ve dengeli beslenmez [9]. Türkiye’de yapılan çalışmalarda gebelikteki beden imajı ile emzirme süreci arasındaki ilişki incelenmemiştir. Yurt dışında yapılan önceki yıllara ait çalışmalarda gebelikte beden imajı ile ilgili endişe yaşayanların bebeklerini daha az emzirdikleri [10] ve daha çok formül mama kullandıkları belirlenmiştir [11]. Yakın zamanda İngiltere’de yapılan bir çalışmada doğum sonu altıncı aydan önce emzirmeyi bırakanların daha çok gebelikte beden imajı kaygısı olan gebeler olduğu bulunmuştur [3].

Bu çalışmalar emzirmenin başlatılması, sürdürülmesi ve erken bırakılmasında kadının gebelikte beden imajı ile ilgili yaşanan endişelerin etkili olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle gebelerin emzirmeye yönelik tutumlarının ve endişelerinin belirlenmesi sağlık çalışanları tarafından verilecek etkili emzirme danışmanlığının planlanmasına yardımcı olacaktır. Bu çalışmanın amacı gebelikteki beden imajının emzirme tutumu ve doğum sonu emzirme sürecine etkisini belirlemektir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Kesitsel tipte olan araştırma, Ekim 2015-Mart 2016 tarihleri arasında Malatya’da bir kamu hastanesinin gebe polikliniklerinde yürütüldü. Hastane ildeki düşük, orta ve yüksek riskli gebelere sağlık hizmeti veren ve yılda yaklaşık 20,000 gebenin başvurduğu bir hastanedir. Hastane polikliniklerinde rutin sağlık kontrolleri için bekleyen ve araştırmaya katılmayı kabul eden gebeler çalışma kapsamına alındı. Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında OpenEpi, versiyon 3, genel kullanıma açık istatistik yazılımı kullanıldı (<http://www.openepi.com>) ve ilk 6 ay sadece anne sütü ile beslenme oranı %30.1 kabul edildi [2]. Power analizi yapıldığında örneklem büyüklüğü, %5 yanılma düzeyi, %95 güven aralığında ve %80 güç ile 318 olarak hesaplandı. Ancak 242 gebe araştırmaya katılmaya gönüllü oldu.

Araştırmaya, iletişim kurmada güçlük çekmeyen, 18 yaş ve üzeri primipar 13-42. gebelik haftasında (2. ve 3. trimester) olan tüm gebeler alınmıştır. Araştırmadan dışlanma kriterleri ise gebelikte emzirmeye engel olacak durumlar (ilaç kullanımı gibi), ikiz gebelikler, fetusta bilinen önemli sağlık sorunları (anomaliler gibi), doğum sonunda düşük doğum ağırlıklı (2500 gr ve altında) ya da prematür bebeğe (37. gebelik haftasından önce) sahip olma ve doğum sonu bebeğinden ayrı (küveze alınan gibi) olmadır. Araştırmaya başlamadan önce, tüm gebelerden sözlü izinleri alındı. Ayrıca araştırmanın yürütülebilmesi için kurum izni ve İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan etik onay alındı (No: 2015/8-5). Gebelikteki veriler yüz yüze görüşme yöntemiyle toplandıktan sonra doğum sonu altıncı ayda annelere telefonla ulaşılarak veriler toplandı.

Doğum sonu dönemde 37’si çalışmadan ayrılmak istedi, 90 kişiye ulaşılamadı ve 2 kişi ölü doğum yaptığından dolayı, çalışmanın doğum sonu dönemdeki aşaması 113 kişiyle tamamlandı.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Gebelerin bazı bireysel özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Formda gebenin yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu, gelir düzeyi, gebelik öncesi kilosu ve boyu, gebelikteki kilosu ve gebelik haftası gibi bilgiler yer almaktadır. Beden Kitle İndeksi (BKİ) hesaplanırken Vücut Ağırlığı (kg)/Boy (m)² formülü kullanıldı ve Dünya Sağlık Örgütü referans değerleri esas alınarak sınıflandırıldı [12].

Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği (ETDÖ): Arslan (1999) tarafından geliştirilen ölçek annelerin emzirme tutumlarını değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçekte, emzirme tutumunu etkileyebilecek, annenin kendisine ait emzirme tutumu, annenin diğer kişilerle ilgili emzirme tutumu (eşinin, aile ve yakın çevrenin, sağlık personelinin), toplum olarak emzirme ile ilgili tutumlar, kadına özgü bir işlev olarak emzirme gibi özelliklere yer verilmiştir. Kırk altı sorudan oluşan ölçek 5’li likert tiptedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 184’tür. Ölçekten alınan puan yükseldikçe annelerin emzirmeye ilişkin tutumları olumlu olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach’s alfa değeri 0.63 olarak bildirilmiştir [13].

Çok Yönlü Beden – Benlik İlişkileri Ölçeği (CYB-BİÖ): Ölçek 1984 yılında Winstead ve Cash (1984) tarafından geliştirilmiştir [14]. Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması Doğan ve Doğan (1992) tarafından yapılmıştır. Beden imajının yapısını ve kişinin kendi tutumsal yönlerini belirlemek için geliştirilmiş bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçek 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar;

1. Görünüşü değerlendirme,
2. Görünüş yönelimi,
3. Fiziksel yeterliliği değerlendirme,
4. Fiziksel yeterlik yönelimi,
5. Sağlık değerlendirmesi,
6. Sağlık yönelimi,
7. Beden alanlarından doyum.

Beşli likert tipindeki ölçek 57 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten toplam en az 57, en çok 285 puan alınabilir. Yükselen puanlar sağlıklı bir beden ve yüksek beden imajını gösterir. Ölçeğin Cronbach’s alfa katsayısı 0.94 olarak saptanmıştır [15].

Emzirme Sürecini Değerlendirme Formu: Bu form annelerin doğum sonu dönemde emzirme süreci değerlendirmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Formda annenin doğum sonu kilosu, yenidoğanın beslenme şekli ve emzirmeyi engelleyen durumlar sorulmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS 16.0 for Windows yazılımı (SPSS, Chicago, IL, USA) ile değerlendirildi. Verilerin normal dağılımına uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirildi. Veriler normal dağılım göstermediği için non-parametrik testlerden Mann-Whitney U, Kruskal Walls testleri ve Spearman korelasyon analizi kullanıldı. Verilerin istatistiksel analizinde tanımlayıcı istatistiksel

yöntemlerden sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanıldı. Sonuçlar % 95'lik güven aralığında, anlamlılık p<0.05 düzeyinde değerlendirildi.

BULGULAR

Gebelerin tanımlayıcı özellikleri Tablo 1'de verildi. Gebelerin %61.2'sinin 18-25 yaş aralığında olduğu [(Ort. \pm SS; 25.04 \pm 4.68) (min:18; max:40)], %31.4'ünün lise mezunu, %85.1'inin çalışmadığı, %66.1'inin gelirinin giderine eşit olduğu, %80.6'sının plansız gebe kaldığı, %81.0'inin 3. trimesterde olduğu belirlendi. Gebelik öncesi BKİ değerlerine göre %69.8'inin normal, doğum sonu ise %49.6'sının normal kiloda olduğu bulundu. Gebelik boyunca alınan kilo ortalama 10.85 \pm 5.19 kg'dır (Tablo 1).

Tablo 1: Gebelerin tanımlayıcı özellikleri (n=242).

Özellikler	n	%
Yaş (yıl)		
18-25	148	61.2
26-32	70	28.9
33-41	24	9.9
Eğitim düzeyi		
İlkokul mezunu	37	15.3
Ortaokul mezunu	73	30.2
Lise mezunu	76	31.4
Üniversite mezunu	56	23.1
Çalışma durumu		
Çalışıyor	36	14.9
Çalışmıyor	206	85.1
Gelir düzeyi		
Gelir giderden az	51	21.1
Gelir gidere eşit	160	66.1
Gelir giderden fazla	31	12.8
Gebeliğin planlanması		
Planlı	195	80.6
Plansız	47	19.4
Gebelik haftası		
2. trimester	46	19.0
3. trimester	196	81.0
Gebelikten önce BKİ		
Zayıf (BKİ<18.5)	20	8.3
Normal (BKİ =18.5-24.9)	169	69.8
Kilolu (BKİ =25-29.9)	46	19.0
Obes (BKİ >30)	7	2.9
Gebelikte alınan kilo (Ort. \pm SS; 10.85 \pm 5.19)		
Doğum sonu BKİ (n=113)		
Zayıf (BKİ <18.5)	2	1.8
Normal (BKİ =18.5-24.9)	56	49.6
Kilolu (BKİ =25-29.9)	41	36.3
Obes (BKİ >30)	14	12.4

Gebelerin ÇYBBİÖ toplam puan ortalaması 209.02 \pm 19.80; ETDÖ toplam puan ortalaması 107.95 \pm 12.74'dür. Gebelerin ÇYBBİÖ toplam ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile ETDÖ arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 2'de verildi. ÇYBBİÖ ölçeğinin alt boyutlarından beden alanlarında doyum alt boyutu en yüksek puanı (4.06 \pm 0.72) almıştır. Sonra sırasıyla görünüş değerlendirme (3.81 \pm 0.53), görünüş yönelimi (3.78 \pm 0.47), sağlık yönelimi (3.73 \pm 0.46), sağlık değerlendirmesi (3.64 \pm 0.54), fiziksel yeterliliğini değerlendirme (3.57 \pm 0.55), fiziksel yeterlilik yönelimi (3.04 \pm 0.52) yer almaktadır. ÇYBBİÖ'nün alt boyutlarından görünüş değerlendirme, görünüş yönelimi, fiziksel yeterliliğini değerlendirme, sağlık değerlendirmesi ve sağlık yönelimi ile ETDÖ arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu belirlendi (p<0.05) (Tablo 2).

Tablo 2: Çok Yönlü Beden – Benlik İlişkileri Ölçeği toplam ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği arasındaki korelasyon katsayıları (n=242).

	Ort. \pm SS	ETDÖ	
		r*	p
Görünüş Değerlendirme	3.81 \pm 0.53	0.315	0.000
Görünüş Yönelimi	3.78 \pm 0.47	0.289	0.000
Fiziksel Yeterliliğini Değerlendirme	3.57 \pm 0.55	0.161	0.012
Fiziksel Yeterlilik Yönelimi	3.04 \pm 0.52	-0.006	0.932
Sağlık Değerlendirmesi	3.64 \pm 0.54	0.245	0.000
Sağlık Yönelimi	3.73 \pm 0.46	0.173	0.007
Beden Alanlarında Doyum	4.06 \pm 0.72	0.055	0.391
ÇYBBİÖ toplam	209.02 \pm 19.80	0.249	0.000

*: Spearman Korelasyon analizi, **ÇYBBİÖ:** Çok Yönlü Beden – Benlik İlişkileri Ölçeği, **ETDÖ:** Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği

Doğum sonu emzirme ile ilgili bazı değişkenlere göre ÇYBBİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 4'de verildi. Doğum sonu annelerin %77'si bebeklerini emzirmiş, emziren annelerin %54.1'si 5-6 ay emzirmiş, %49.4'ü bebeklerini ilk 6 ay sadece anne sütü ile, %50.6'sı ise karışık olarak beslemişlerdir. Emzirme durumu, emzirme süresi ve bebeğin doğum sonu 6 aylık süre içindeki beslenme şekline göre ÇYBBİÖ puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlendi (p>0.05) (Tablo 3).

Tablo 3: Doğum sonu emzirme ile ilgili bazı değişkenlere göre ÇYBBİÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=113).

	n (%)	ÇYBBİÖ Ort. \pm SS	Test
Emzirme Durumu			
Emziren	87 (77.0)	210.08 \pm 20.45	U= 946.00 p= 0.207
Emzirmeyen	26 (23.0)	213.26 \pm 23.71	
Emzirme Süresi (n=87)			
1-2 ay	14 (16.1)	202.64 \pm 12.06	KW= 2.24 p= 0.326
3-4 ay	26 (29.8)	209.23 \pm 18.32	
5-6 ay	47 (54.1)	212.76 \pm 23.10	
Bebeğin beslenme şekli (n=87)			
6 ay sadece anne sütü	43 (49.4)	211.88 \pm 22.89	U= 899.50 p=0.693
Karışık beslenme	44 (50.6)	208.32 \pm 17.83	

ÇYBBİÖ: Çok Yönlü Beden – Benlik İlişkileri Ölçeği.

Doğum sonu emzirmeme nedenleri değerlendirilen annelerin emzirmeme nedenlerinden anne sütünün yeterli olmaması (%31.9), bebeğin doymaması (%29.2), bebekte yetersiz kilo alımı (%16.8), meme ucu çatlağı (%14.2), bebeğin emmek istememesi (%9.7), annenin emzirme zaman aralığını bilmemesi (%7.1), emzirmeye engel sağlık problemi (%4.4) ve bebeği memeye yerleştirmede zorluk yaşanması (%3.5) olarak belirlendi (Tablo 4).

Tablo 4: Doğum sonu emzirmeme nedenleri (n=113).

	n	%
Emzirmeme nedenleri *		
Sütün yeterli olmaması	36	31.9
Bebeğin doymaması	33	29.2
Bebeğin yeterli kilo almaması	19	16.8
Meme ucu çatlağı	16	14.2
Bebeğin emmek istememesi	11	9.7
Emzirme zaman aralığını öğrenememe	8	7.1
Emzirmeye engel sağlık problemi	5	4.4
Emzirme sırasında ağrı	5	4.4
Memeye yerleştirmede zorluk	4	3.5

*: Katılımcılar birden fazla seçenek işaretlemişlerdir.

TARTIŞMA

Gebelikte önerilen şekilde kilo artışı ve vücut şeklinde değişiklik beklenen sağlıklı bir süreç olmasına rağmen, kilo artışı ve gebelikteki görünümüleri hakkındaki endişelenen kadınların sayısı gün gittikçe artmaktadır. Bu da gebelikte olumsuz beden imajının artma riskini beraberinde getirmektedir [16]. Gebeliğin ilerlemesiyle beden imajı negatif olarak etkilenirken, bu durumun postpartum dönemde maksimum seviyeye ulaştığı belirtilmiştir [4]. Gebelikteki beden imajının emzirme tutumu ve doğum sonu emzirme sürecine etkisinin incelendiği bu çalışmada, gebelikte beden imajı puan ortalamaları olumlu olarak arttıkça doğum sonu dönemdeki emzirmeye ilişkin tutumunda olumlu olarak arttığı saptandı ($p<0.05$) (Tablo 2; Bulgular syf 9).

Bu sonuca paralel olarak Harris'ın (1990) yaptığı çalışmada, gebelikte değişen vücut şekline dolaylı memnuniyet düzeyi yüksek olan kadınların, bu değişiklikten kaynaklanan memnuniyet düzeyi düşük olan kadınlara göre emzirmeyi daha çok tercih ettiklerini belirtmiştir [17]. Aynı şekilde Tayvan' da yapılan bir çalışma sonucunda da, gebelik öncesi pozitif beden imajına sahip olan kadınların, doğum sonu dönemde emzirmeyi planlama oranlarının daha yüksek bulunduğu belirtilmiştir [18]. İngiltere'de daha önce yapılan bir çalışma sonucuna göre, gebelikte vücut şekilleri ve kilo almalarıyla ilgili endişe yaşayan kadınların, emzirmeye eğilimlerinin daha az olduğu belirtilmiştir [10].

Bu çalışma sonuçları, elde ettiğimiz araştırma bulgusunu desteklemektedir. Ancak, araştırma sonucunda elde ettiğimiz bulguların aksini ortaya koyan

bazı çalışmalar da mevcuttur. Huang ve ark. (2004) yapmış oldukları çalışmada, gebelikte pozitif beden imajına sahip kadınlar ile gebelikte negatif beden imajına sahip kadınlar emzirme tutumları yönünden karşılaştırılmış; beden imajı yüksek olan kadınların bebeklerini biberonla besleme oranlarının daha yüksek, emzirecek besleme oranlarının daha düşük olduğu bulunmuştur [4]. Gebelikte beden imajı düşük olan kadınların ise bebeklerini emzirecek beslenme oranlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yine Barnes'e (1997) göre, vücut şekliyle ilgili daha fazla kaygı yaşayan gebelerin, anne sütü ile emzirmeye yönelik kaygıları daha azdır [10]. Brown ve ark., (2015) yapmış oldukları çalışma bulgularına göre, gebelikte beden imajı endişesi yaşayanların doğum sonu dönemde daha fazla hazır mama kullanmayı ve emzirme sürecini daha kısa tutmayı planladıklarını ortaya koymuştur [3].

Başka bir çalışmada da beden imajı endişesi daha yüksek olan gebelerin hazır mama kullanmaya eğilimlerinin daha yüksek olduğu veya emzirme sürecini daha kısa tutmayı amaçladıkları ortaya konulmuştur [19]. Hughes (1984) ise doğum sonu emzirmede başarılı olan kadınlar ile başarısız olan kadınların gebelikteki beden imajı arasında anlamlı bir fark bulmamıştır [20]. Çalışma sonuçlarındaki farklılıklar emzirmeye bakış açısının kültürel olarak toplumdan topluma farklı anlamlar taşımasından kaynaklanıyor olabilir. Toplumumuzda emzirmenin kutsal bir görev olarak görülmesi ve bundan dolayı emzirmenin beden imajından tamamen bağımsız bir olgu olarak karşılanması elde ettiğimiz bulguyu açıklar niteliktedir.

Çalışmamızda doğum sonu emzirme durumu, emzirme süresi ve bebeğin beslenme şekli ile beden imajı arasında anlamlı ilişki olmadığı bulundu ($p>0.05$) (Tablo 3 Bulgular syf 10). Bu sonuç, kadının gebelikte sahip olduğu beden imajının doğum sonu dönemde emzirme sürecinde etkili olmadığını göstermektedir. Bu sonucun araştırmamızda beden imajının gebelik döneminde değerlendirilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bununla birlikte doğum sonu dönemde hızla değişen beden imajının emzirme süreci üzerinde daha fazla etkili olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle doğum sonu emzirme süreci değerlendirilirken beden imajının da doğum sonu değerlendirilmesi daha uygun olacaktır.

Çalışmamızda elde edilen diğer bulgulara göre, annelerin bebeklerini emzirmeme nedenleri arasında annenin sütünü yeterli olmaması (%31.9), bebeğin doymaması (% 29.2), bebekte yetersiz kilo alımı (% 16.8), meme ucu çatlağı (% 14.2), bebeğin emmek istememesi (% 9.7), annenin emzirme zaman aralığını bilmemesi (% 7.1), emzirmeye engel sağlık problemi (% 4.4) ve bebeği memeye yerleştirmede zorluk yaşanması (%3.5) olarak belirtilmiştir (Tablo 4 Bulgular syf 10). Brown ve ark., (2015) yapmış oldukları çalışmada doğum sonu ilk 6 ayda emzirmeyi bırakma nedenleri belirlenmiş ve ilk sırada 'emzirmede zorlanma' (sütün yetersiz olmasından ve işlemin yorucu olmasından kaynaklanan) ağrılı (ağrı, enfeksiyon), rahatsız edici (anneye hazır

beslenmeden daha fazla sorumluluk yüklediğinden annelik yaşam tarzına daha çok müdahale anlamına gelmektedir), vücut imgesi (göğüslerin görünümünden hoşlanmama), utanç (başkalarının veya toplumun önünde emzirmeyi sevmeme), çevresel baskı (aileden, partnerden kaynaklı), yetersiz destek (zayıf profesyonel destek) ve medikal sebepler olarak belirtilmiştir [3]. Genel olarak bakıldığında emzirmeyi bırakma tüm kadınlarda benzer nedenlerle olmaktadır.

Çalışma bulgularına göre, gebelikte olumlu beden imajı yüksek olan kadınların, emzirme tutumlarının daha yüksek olduğu bulundu. Ancak gebelikteki beden imajının doğum sonu emzirme sürecini etkilemediği belirlendi. Doğum sonu emzirme sürecine etki eden faktörlerin araştırılmasında, doğum sonu beden imajının da değerlendirilmesi ve bu alanda daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization (WHO) Infant and young child feeding. Fact sheet Updated July 2017 <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs342/en/>
2. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Ankara, 2013.
3. Brown A, Ranje J, Warren L. Body image concerns during pregnancy are associated with a shorter breast feeding duration. *Midwifery*. 2015;31:80-9.
4. Huang HC, Wang SY, Chen CH. Body image, maternal-fetal attachment, and choice of infant feeding method: a study in Taiwan. *BIRTH* 2004;31(3):5-12.
5. Yanikkerem E, Ay S, Göker A. Primipar ve Multipar Gebelerin Emzirme Tutumu ve Yaşadıkları Endişeler. *Van Tıp Dergisi*. 2014;21(1):6-16.
6. Clark A, Skouteris H, Wertheim EH, Paxton SJ, Milgrom J. My baby body: A qualitative insight into women's body-related experiences and mood during pregnancy and the postpartum. *J Reprod Infant Psychol*. 2009;27(4):330-45.
7. Kamysheva E, Skouteris H, Wertheim EH, Paxton SJ, Milgrom J. Examination of a multi-factorial model of body-related experiences during pregnancy: The relationships among physical symptoms, sleep quality, depression, self-esteem, and negative body attitudes. *Body Image*. 2008;5:152-63.
8. Hauff LE, Demerath EW. Body image concerns and reduced breastfeeding duration in primiparous overweight and obese women. *Am J Hum Biol*. 2012;24:339-49.
9. Loth KA, Bauer KW, Wall M, Berge J, Neumark-Sztainer D. Body satisfaction during pregnancy. *Body Image*. 2011; 8(3): 297-300.
10. Barnes J, Stein A, Smith T, Pollock JI. Extreme attitudes to body shape, social and psychological factors and a reluctance to breast feed. *J R Soc Med*. 1997;90:551-559.
11. Foster SF, Slade P, Wilson K. Body image, maternal fetal attachment and breast feeding. *J Psychosom Res*. 1996;41(2):181-4.
12. World Health Organization (WHO) Body mass index – BMI. <http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/nutrition/a-healthy-lifestyle/body-mass-index-bmi>
13. Arslan H. Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği Geliştirme, Hemşirelik Forumu. 1999;2(3):132-6.
14. Winstead BA, Cash TF. Reliability and Validity of the Body-Self Questionnaire: A New Measure of Body Image. Paper presented at the meeting of the Southeastern Psychological Association, New Orleans, Louisiana. 1984, March 19-21.
15. Doğan O, Doğan S. Çok yönlü beden-self ilişkileri ölçeği el kitabı. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.1992:8-29.
16. Skouteris H, Carr R, Wertheim EH, Paxton SJ, Duncombe D. A prospective study of factors that lead to body dissatisfaction during pregnancy. *Body Image*. 2005;2:347-61.
17. Harris M. Is love seen as different for the obese? *J Appl Soc Psychol*. 1990;20:1209-24.
18. Larsson G, Andersson-Ellstrom A. Experiences of pregnancy-related body shape changes and of breast-feeding in women with a history of eating disorders. *Eur Eat Disord Rev*. 2003;11:116-24.
19. Rojjanasrirat W, Sousa VD. Perceptions of breastfeeding and planned return to work or school among low income pregnant women in the USA. *J Clin Nurs*. 2010;19:2014-22.
20. Hughes R. Satisfaction with one's body and success in breastfeeding. *Issues Compr Pediatr Nurs*. 1984:141-53.